

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าแบบอิสระ เรื่องการพัฒนาชุดการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระดังนี้

1. ชุดการสอน

- 1.1 ความหมายของชุดการสอน
- 1.2 ประเภทของชุดการสอน
- 1.3 องค์ประกอบของชุดการสอน
- 1.4 คุณค่าของชุดการสอน
- 1.5 การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน
- 1.6 การสร้างชุดการสอน

2. วิชาภาษาไทย

- 2.1 ความมุ่งหวังในการเรียนการสอนภาษาไทย
- 2.2 โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

3. ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

- 3.1 ปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขา
- 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยให้กับชาวเขา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุดการสอน

ความหมายของชุดการสอน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้หลายทัศนะ เช่น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 ,หน้า 90) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนว่า ชุดการสอน คือ ระบบการนำเสนอแบบ

ประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ ของแต่ละหน่วย มาช่วยในการเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ลัดดา สุขปรีดี (2523,หน้า 29) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนการสอนว่า ชุดการเรียนการสอน คือ การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อหลายชนิดร่วมกันหรือที่เรียกว่าระบบสื่อประสม (Multi media system) เพื่อสนองจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และให้เกิดความสะดวกต่อการใช้ในการเรียนการสอน

สมหญิง กลั่นศิริ (2525,หน้า 65-66) ได้ให้ความหมายส่วนรวมของชุดการสอนว่าหมายถึง ชุดของวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเพื่อใช้สอน จะมีสื่อมากกว่า 1 ชิ้นขึ้นไป สื่อจะอยู่ในรูปของสื่อประสม วัสดุอุปกรณ์และวิธีการนำมาบูรณาการ โดยใช้วิธีการจัดระบบเพื่อให้ชุดการสอนแต่ละชุดมีประสิทธิภาพ ชุดการสอนแต่ละชุดมีความสมบูรณ์เบ็ดเสร็จในตัวเอง ชุดการสอนอาจอยู่ในแฟ้มหรือกล่องมีจำนวนเท่ากับหน่วยการสอนในแต่ละวิชา ชุดการสอนจะมีลักษณะอย่างไรและประกอบด้วยสื่อประเภทใดบ้างขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการใช้ อาจใช้สื่อราคาแพง เช่นระบบบันทึกภาพ ฟิล์ม สไลด์ หรือสื่อราคาถูกเช่น วัสดุกราฟิก รูปภาพต่าง ๆ ไปไม่หมด ฯลฯ

วาสนา ชาวหา (2525,หน้า 138) กล่าวว่า ชุดการเรียนการสอน หมายถึงการวางแผนการเรียนการสอนโดยใช้สื่อต่าง ๆ ร่วมกัน (Multi media approach) หรือหมายถึงการใช้สื่อประสม (Multi media) เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยจัดไว้เป็นชุดในลักษณะของซองหรือกล่อง

วสันต์ อดิศักดิ์ (2525,หน้า 49) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนการสอนว่า หมายถึง การนำสื่อการสอนโดยเฉพาะสื่อประสมเข้ามาจัดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของแต่ละหน่วยการเรียน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

กรองกาญจน์ อรุณรัตน์ (2536,หน้า 193) ได้สรุปความหมายของชุดการสอนว่าหมายถึง ชุดของสื่อประสม (Multi-media) ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในการเรียนของแต่ละหน่วย โดยนำวิธีการจัดระบบมาใช้ ทั้งนี้เพื่อช่วยในการเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้

เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และช่วยให้การสอนของครูดำเนินไปโดยสะดวกและมีประสิทธิภาพ

ประเภทของชุดการเรียนการสอน

ถัดมา สุขปรีดี (2523, หน้า 29- 33) ได้แบ่งชุดการเรียนการสอนออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. ชุดการสอน (Teaching Packages)

ชุดการสอน คือ การรวบรวมสื่อการสอนอย่างสมบูรณ์ตามแบบแผนที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการสอน ชุดการสอนเป็นระบบสื่อประสมสำเร็จรูป เพื่อให้ครูใช้ในการสอนโดยที่ครูไม่ต้องเตรียมสื่ออื่น ๆ หรือวางแผนการสอนใหม่ ภายในชุดการสอนจะมีสื่อและแนะนำวิธีดำเนินการสอน พร้อมทั้งจะให้ครูนำไปใช้ในการสอนได้ทันทีโดยไม่มีข้อยุ่งยากอย่างใด เพียงแต่ครูพิจารณาว่า จุดมุ่งหมายของชุดการสอนตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ครูก็สามารถนำชุดการสอนไปใช้ได้

ชุดการสอนแต่ละชุดประกอบด้วยวัสดุต่าง ๆ ที่สำคัญ บรรจุกล่องหรือซองที่สะดวกต่อการนำไปใช้ดังนี้

1. คู่มือครู ซึ่งประกอบด้วย

- บัตรชี้แจง ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เวลา และสภาพของห้องเรียนที่จะใช้สอน บัตรรายการบอกชนิดของสื่อและวิธีใช้ตามลำดับ
- บันทึกการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของบทเรียน และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของผู้เรียน รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา แสดงวิธีสอน การดำเนินกิจกรรม และการจัดประสบการณ์ตลอดจนคำแนะนำการใช้สื่อการเรียนการสอน เอกสารอ้างอิงเพื่อการค้นคว้า และวิธีการวัดผล

2. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในกระบวนการสอนทั้งหมด ซึ่งจะจัดทำมาให้เหมาะกับเนื้อหา

วิชาและกิจกรรมที่กำหนดในบันทึกการสอน สื่อการเรียนการสอนที่บรรจุอยู่ในชุดการสอนนี้ บางชุดอาจมีทั้งที่สร้างขึ้นให้ครูใช้ประกอบการอธิบายกับนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ที่เรียกว่า “สื่อการสอน” หรืออาจจะมีสื่อการเรียน ซึ่งมีไว้ให้ครูแจกให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบการเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ ก็ได้ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นสื่อง่าย ๆ เช่น รูปภาพ หุ่นจำลอง แผนภูมิ บัตรคำ หรือเป็นสื่ออื่น ๆ เช่น เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์ 8 มม. หรือสไลด์ फिल्मสตริป เป็นต้น

3. แบบทดสอบและประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากการสอนเสร็จสิ้นลงแบบทดสอบนี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อทดสอบที่ครูเป็นผู้ตรวจคำตอบ
2. ข้อทดสอบที่ผู้เรียนตรวจคำตอบ

2. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Module or Self Learning Packages)

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การรวบรวมสื่อการสอนสำเร็จรูปให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ด้วยความสะดวกสบาย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้มีประสิทธิภาพ

ชุดการเรียนรู้ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ บรรจุรวมกันเป็นชุดในกล่อง ซึ่งมีดังนี้

1. บัตรแสดงจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน
2. แบบทดสอบความรู้เดิมของผู้เรียน แบบทดสอบความรู้นี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการคือ
 - ก. เพื่อวัดความรู้ของผู้เรียนว่าพอที่จะเข้าเรียนบทเรียนนี้ได้หรือไม่
 - ข. วัดความรู้เดิมของผู้เรียนว่ามีความรู้เกี่ยวกับบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด
3. บัตรแนะนำวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในบัตรนี้จะมีคำแนะนำวิธีการเรียนรู้และกิจกรรมจากสื่อต่างๆที่จัดไว้ ผู้เรียนดำเนินการเรียนตามคำแนะนำก็สามารถที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย และบางครั้งบัตรแนะนำวิธีการเรียน อาจจะทำให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติในชุดการเรียนรู้ชุดอื่น ๆ เพื่อหาคำตอบในชุดการเรียนรู้ที่กำลังเรียนอยู่ก็ได้ หรือให้ผู้เรียนศึกษาสื่ออื่น ๆ ที่พอหาได้เช่น ให้ผู้เรียนหาต้นไม้เล็ก ๆ มา 1 ต้น เพื่อศึกษาลักษณะของเส้นใบและรากของต้นไม้ เป็นต้น สื่อที่กำหนดค่านั้นจะเป็นสื่อที่หาง่ายหรืออยู่ในชุดการเรียนรู้นั้นแล้ว
4. สื่อการเรียนรู้ในชุดการเรียนรู้โดยทั่ว ๆ ไป จะประกอบด้วยสื่อหลาย ๆ แบบซึ่งเราเรียกว่าสื่อประสม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ชุดการเรียนรู้จะประกอบด้วยสื่อต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย
5. แบบทดสอบด้วยตนเองหลังการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจนจบขบวนการของชุดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทดสอบผลสำเร็จของตนเองว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยการทำข้อทดสอบหลังการเรียนรู้ แล้วตรวจคำตอบที่เฉลยไว้ด้วยตนเอง เพื่อทราบผลการเรียนของตนเองว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ การทดสอบอาจใช้ข้อทดสอบที่มีครูเป็นผู้ตรวจคำตอบก็ได้

นักการศึกษาหลายท่าน คือ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 ,หน้า 90) , วาสนา ชาวหา (2525,หน้า 138) และ สมหญิง กลั่นศิริ (2525,หน้า 66) ได้แบ่งประเภทของชุดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ชุดการเรียนการสอนประกอบการบรรยาย

สำหรับครูใช้สอนนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่หรือชั้นเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่ครูจะต้องใช้เสนอความรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในเวลาเดียวกัน สิ่งที่มีบรรจุในกล่องหรือซองของชุดการสอนประเภทนี้คือ

1. คู่มือครูซึ่งเปรียบเสมือนแผนการสอนหรือบันทึกการสอนของครู ประกอบด้วย
 - จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
 - รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
 - การดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงพฤติกรรมขั้นสุดท้าย
 - รายการบอกชนิดของสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ
 - คำแนะนำการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ
 - หนังสือประกอบการค้นคว้าสำหรับครู
2. สื่อการเรียนการสอน ที่ใช้ประกอบการสอนเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมาย สื่อการเรียนการสอนนี้มีหลายชนิด เช่น รูปภาพ แผนภูมิ เทป สไลด์ หรืออื่น ๆ ซึ่งแต่ละชนิดจะส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลและได้รับการเลือกสรรมาแล้วอย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน
3. แบบฝึกหัดเสริมทักษะ
4. แบบทดสอบที่ใช้ในการทดสอบก่อนและหลังการเรียนการสอน

เนื่องจากชุดการเรียนการสอนประเภทนี้ครูเป็นผู้ใช้ จึงมักเรียกสั้น ๆ ว่า “ชุดการสอน”

2. ชุดการเรียนการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม

ชุดการเรียนการสอนประเภทนี้ใช้ร่วมกับการสอนแบบศูนย์การเรียน ประกอบด้วย

1. คู่มือครู ซึ่งจะช่วยให้การสอนแบบศูนย์การเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในคู่มือครูจะมีคำชี้แจงสำหรับครู สิ่งที่ต้องเตรียม บทบาทของนักเรียน การจัดชั้นเรียนพร้อมแผนผัง แผนการสอน เนื้อหาสาระประจำศูนย์ต่าง ๆ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

2. สื่อสำหรับศูนย์กิจกรรมมีบัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม บัตรคำถามหรือบัตรนำ

อภิปราย และบัตรเฉลย รวมทั้งสื่อการเรียนอื่น ๆ เช่น รูปภาพ แบบเรียน เป็นต้น จำนวนบัตรต่าง ๆ หรือสื่อการเรียนอาจมีเท่ากับจำนวนนักเรียนในกลุ่มหรืออาจใช้ร่วมกันก็ได้ไม่จำเป็นต้องครบทุกคน

3. แบบฝึกปฏิบัติ แบบฝึกหัดตามที่มอบหมายไว้ในบัตรกิจกรรม อาจแยกเป็นชุด ๆ หรือรวมกันเป็นเล่มก็ได้

4. แบบทดสอบสำหรับการประเมินผล ซึ่งใช้ก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยมีกระดาษคำตอบเตรียมไว้พร้อม การทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนแล้วเก็บผลไปเปรียบเทียบกับผลทดสอบหลังเรียน ส่วนการทดสอบหลังเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนจะนำไปประเมินผลการเรียนของนักเรียนโดยใช้แบบอิงเกณฑ์

3. ชุดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล

คือชุดการเรียนการสอนที่จัดโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ตามความสามารถและความสนใจเป็นรายบุคคล เพื่อส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคลให้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปจนถึงขีดสุดความสามารถ โดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นต้องรอคอย เมื่อศึกษาจบแล้วสามารถทดสอบและประเมินผลได้ด้วยตนเองและศึกษาชุดอื่นต่อไป ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชุดการเรียนการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม

ชุดการเรียนสำหรับกลุ่มและรายบุคคลเป็นชุดการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นผู้ใช้เพื่อการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมักใช้คำว่า “ชุดการเรียน”

ส่วน วสันต์ อดิศักดิ์ (2525, หน้า 51) ได้แบ่งประเภทของชุดการสอนเป็น 4 ประเภทซึ่งประเภทที่ 1-3 เหมือนกับการแบ่งของชัยยงค์ พรหมวงศ์, วิชาสาขาสังคมศึกษา และ สมหญิง กลั่นศิริ ข้างต้นแต่ได้เพิ่มชุดการสอนประเภทที่ 4 คือ ชุดการสอนทางไกล มีลักษณะคล้าย ๆ ชุดการเรียนรายบุคคล เป็นชุดที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน โดยลักษณะของสื่อหลายชนิด เช่น ชุดวิชาในลักษณะของสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง อีกทั้งยังเอาสื่อมวลชนทางการศึกษาเข้ามาช่วยด้วย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ตัวอย่างชุดการสอนทางไกลในประเทศไทย ได้แก่ ชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กรองกาญจน์ อรุณรัตน์ (2536, หน้า 194 – 195) กล่าวว่า โดยแท้ที่จริงแล้วเมื่อพูดถึงชุดการสอน หลายต่อหลายท่านมักจะเกิดความสับสนขึ้น ทั้งนี้เพราะมีคำที่นำมาใช้ในความหมาย

ของคำว่า ชุดการสอนอยู่สองสามคำด้วยกัน เช่น ชุดการสอนประกอบการบรรยาย ชุดการสอนแบบกลุ่ม หรือชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น โดยชุดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะดังนี้คือ

ชุดการสอนประกอบการบรรยาย ใช้สำหรับช่วยครูสอนนักเรียนกลุ่มใหญ่ เป็นการให้เนื้อหาและประสบการณ์ที่ผู้สอนต้องวางพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รับพร้อมกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง

ชุดการสอนแบบกลุ่ม ใช้ในการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ในชุดการสอนมีสื่อไว้ให้สมาชิกแต่ละคนประกอบกิจกรรมตามคำสั่งในศูนย์กิจกรรมตามคำสั่งในศูนย์กิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในห้องเรียนที่ใช้ชุดการสอนแบบกลุ่ม คือ “ ห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ ”

องค์ประกอบของชุดการสอน

เจมส์ อี. ดวน (James E. Duane;1973,p.169 อ้างใน กรองกาญจน์ อรุณรัตน์ 2536,หน้า 195 – 202) กล่าวไว้ว่า ภายในชุดการสอนประกอบด้วยส่วนต่างๆดังนี้คือ

1. หลักการและเหตุผล
2. รายละเอียดของเนื้อหา
3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือก
5. กิจกรรมทางเลือกที่ถูกละทิ้ง
6. เครื่องมือประเมินผลก่อนเรียน เครื่องมือประเมินผลตนเอง และเครื่องมือประเมินผลหลังเรียน
7. คู่มือครู

หลักการและเหตุผล (Rationale)

หลักการและเหตุผลจะอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของชุดการสอนและความสำคัญของกระบวนการที่ผู้เรียนศึกษา โดยจะเป็นการดำเนินการในเรื่องของความต่อเนื่องระหว่างประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีมาก่อนกับกรอบของการทำงานสำหรับประสบการณ์ต่อมาของผู้เรียน ในหลักการและเหตุผลควรจะบอกให้ผู้เรียนได้ทราบว่า อะไรคือสิ่งที่ผู้เรียนกำลังจะเรียนต่อไป และทำไมเขาจึงควรจะเรียน

รายละเอียดของเนื้อหา (Content Description)

รายละเอียดของเนื้อหาวิชาจะชี้ให้เห็นถึงระดับความซับซ้อนของเนื้อหาวิชาและบอกให้ทราบถึงความคิดรวบยอด ทักษะ หรือคุณค่า ที่ผู้เรียนพึงจะสามารถแสดงออกมาภายหลังจากที่เรียนจากชุดการสอนจบแล้ว นอกจากนี้ในรายละเอียดของเนื้อหาวิชายังรวมไปถึงขอบข่ายที่สำคัญ ๆ ของเนื้อหาวิชาซึ่งจะถูกกำหนดขึ้นโดยมีเนื้อหาย่อย ๆ เดินตามขอบข่ายสำคัญของเนื้อหาวิชานี้ด้วย ซึ่งตามปกติแล้วชุดการสอนส่วนใหญ่จะถูกออกแบบขึ้นมาสำหรับความคิดรวบยอดเพียงหนึ่งความคิดรวบยอด หรือความคิดรวบยอดเล็ก ๆ หลาย ๆ ความคิดรวบยอด

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives)

วัตถุประสงค์ในชุดการสอนจะต้องกำหนดออกมาในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะต้องระบุว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรขึ้น โดยจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดและสังเกตเห็นได้ ภายใต้งื่อนไขอะไรที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังกล่าวและมาตรฐานของพฤติกรรมนั้นจะเอาสักเท่าไร ยกตัวอย่างเช่น

...ภายหลังจากที่ผู้เรียนคู่วิดีโอเทปเรื่องการผสมพันธุ์ระหว่างเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียแล้ว ผู้เรียนสามารถอธิบายขั้นตอนการผสมพันธุ์ระหว่างเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียได้อย่างถูกต้อง...

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า

พฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดขึ้น คือ สามารถอธิบายขั้นตอนการผสมพันธุ์ระหว่างเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย

เงื่อนไข ก็คือ ภายหลังจากที่ผู้เรียนคู่วิดีโอเทปเรื่องการผสมพันธุ์ระหว่างเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย

มาตรฐาน คือ 1 ได้อย่างถูกต้อง

ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ออกมาในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนี้จะช่วยครูผู้สอนในการเลือกใช้และการผลิตสื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการเรียนการสอนและตัวผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ก็ยังจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าหลังจากที่เรียนแล้วเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางใด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือก (Alternative Learning Activities)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้กับผู้เรียนควรจะต้องสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการเรียนนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning style) ของผู้เรียน นอกจากนี้กิจกรรมทางเลือกที่จัดขึ้นนั้นควรจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกวิธีการที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อที่ผู้เรียนจะได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนรู้อาจจะประกอบไปด้วยการเขียน การอ่าน การดู การฟัง การอภิปราย การเข้ามามีส่วนร่วม หรือการทำแบบฝึกหัดใด ๆ ก็ตาม ที่มีความสัมพันธ์กับการบรรลุผลสำเร็จในการเรียนตามที่วัตถุประสงค์ของชุดต้องการ นอกจากนี้ความรู้ในเรื่องความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนและระดับความเข้าใจยังจะช่วยให้การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือกที่จัดให้กับผู้เรียนซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามระดับความรู้ของผู้เรียน

นอกจากจะมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือกแล้ว สิ่งที่จะต้องนำมาพร้อม ๆ กับกิจกรรมการเรียนรู้ก็คือสื่อและวัสดุจำนวนมากมาย ซึ่งในการที่ผู้เรียนจะเกิดการรอบรู้ตามที่วัตถุประสงค์กำหนดนั้น ผู้เรียนควรจะสามารถเรียนรู้กับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้นว่า หนังสือ ภาพยนตร์ หรือฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียงหรือเทปบันทึกภาพ สไลด์ บทเรียนโปรแกรม หรือชุดอุปกรณ์ และเกมส์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางเลือกพร้อมทั้งสื่อการสอนต่าง ๆ มากมายเช่นนี้จะช่วยให้การเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้ชุดการสอนและชุดการเรียนมีความหลากหลายตามรูปแบบการเรียนรู้และอัตราความสามารถในการเรียนของผู้เรียน และโดยเฉพาะในชุดการเรียนนั้นจะต้องพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งความรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน พร้อมกันนี้จะต้องมีเค้าโครงของกิจกรรมการเรียนรู้ รายละเอียดของการเรียนการสอนจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนอย่างอิสระจากชุดการสอนและชุดการเรียนได้สำเร็จ และถ้าเป็นไปได้หากมีการเสนอแนะลำดับขั้นเพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถทำงานร่วมกันกับแหล่งวัสดุได้แล้วก็จะประโยชน์ต่อผู้เรียน เพราะในการเรียนนั้นอาจจะมีผู้เรียนบางคนที่ไม่เดินตามแผนที่ได้จัดลำดับไว้ ในขณะที่อาจจะมีผู้เรียนคนอื่น ๆ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนเขาพอใจและสอดคล้องกับความต้องการหรือความสนใจของเขาเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเราคงต้องเปิดโอกาสให้มีการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยผู้เรียนในการตัดสินใจว่า เขาจะเรียนได้อย่างไร

ทางเลือกที่ผู้เรียนขอหรือกิจกรรมทางด้านทัศนคติ (Optional Quest หรือ Attitudinal Activities)

ในชุด (กรองกาญจน์ อรุณรัตน์ 2536, หน้า 199) โดยเฉพาะในชุดการเรียนจะประกอบด้วยทางเลือกที่ผู้เรียนขอหรือกิจกรรมทางด้านทัศนคติ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่จะศึกษาได้ลึกและละเอียดภายใต้ขอบเขตโครงสร้างของกิจกรรมการเรียน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเหล่านี้ อาจจะเป็นการขยายความคิดรวบยอดทักษะหรือคุณค่าทางการเรียนภายในชุด หรือเป็นการสำรวจที่ลึกลงไปของความคิดรวบยอดที่สัมพันธ์กัน ทักษะและคุณค่า ผู้จัดทำชุดอาจจะเสนอแนะกิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่ทำทนายผู้เรียนให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุด หรือกิจกรรมเหล่านี้ อาจจะเป็นการทำให้ผู้เรียนได้สนุกสนาน และอาจจะใช้สำหรับผู้เรียนที่เริ่มเรียน ซึ่งกิจกรรมทางเลือกที่ผู้เรียนขอนี้จะทำให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึก หรือ พัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ หรือความรู้สึกเกี่ยวกับเนื้อหาของชุด โดยผู้เรียนจะประยุกต์คุณค่าที่ได้รับนี้ไปสู่ประสบการณ์ชีวิตจริง นอกจากนี้กิจกรรมทางเลือกที่จะขอนี้จะช่วยทำให้ประสบการณ์การเรียนภายในชุดมีลักษณะพัฒนาและสร้างสรรค์ได้ดีเท่า ๆ กับแบบฝึกหัดการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรมการแสดงออก

เครื่องมือประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลตนเอง และการประเมินผลหลังเรียน (Pre – Evaluation, Self Evaluation, Post – Evaluation Instructions)

ในการที่จะบอกความก้าวหน้าของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามที่วัตถุประสงค์สุดท้ายกำหนดได้นั้น จะมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลอยู่ 3 ประเภทที่มีอยู่ภายในชุดคือ

1. **แบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)** แบบทดสอบก่อนเรียนใช้ทดสอบเพื่อที่จะดูว่ามีวัสดุ เนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ข้อใด ที่ผู้เรียนเขาทราบมาก่อนแล้ว และมีเนื้อหาใดที่ผู้เรียนเขายังไม่ทราบการประเมินตรงนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกแหล่งวัสดุความรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ หรืออาจจะเป็นการทดสอบเพื่อออกจากชุดดังกล่าวเพื่อไปเรียนเนื้อหาในชุดต่อไป
2. **แบบทดสอบตนเอง (Self - test)** แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบที่ใช้ประเมินผู้เรียนในระหว่างที่ผู้เรียนกำลังทำกิจกรรมการเรียน โดยแบบทดสอบตนเองนี้อาจจะเป็นแบบทดสอบสั้น ๆ หรือเป็นเพียงคำสั่งสำหรับผู้เรียนในการทบทวนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อที่จะประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนในการที่จะบรรลุผลสำเร็จในการเรียนในวัตถุประสงค์แต่ละข้อ

3. **แบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)** ใช้ภายหลังจากที่ผู้เรียนเรียนจากชุดการสอน หรือ

ชุดการเรียนเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อวัดว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเฉพาะตามที่วัตถุประสงค์ของชุดกำหนดไว้หรือไม่ ถ้าหากว่าภายหลังจากที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนแล้วเขายังไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน ผู้เรียนอาจจะต้องย้อนกลับไปศึกษาจากกิจกรรมการเรียนใหม่จนกระทั่งเขาสามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่วัตถุประสงค์ของชุดกำหนดไว้ ซึ่งโดยความจริงแล้ว แบบทดสอบทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้นจะมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือข้อสอบแต่ละประเภทใช้ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามแบบทดสอบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นอาจจะเขียนออกมาในรูปของแบบทดสอบที่เขียนตอบลงในกระดาษ โดยเป็นแบบเลือกตอบ หรืออาจจะออกมาในรูปแบบอื่นคือ ข้อสอบที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ข้อสอบที่ทดสอบการกระทำ หรือแบบฝึกหัดในห้องปฏิบัติการ หรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลนี้อาจจะรวมหรือไม่รวมคำถามในกิจกรรมที่ผู้เรียนขอ แต่โดยปกติแล้วเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลทั้ง 3 ประเภทจะใช้ก่อนที่กิจกรรมการเรียนที่ผู้เรียนขอจะเริ่มขึ้น

คู่มือครู (Teachers' Guide)

คู่มือครูพัฒนาขึ้นมาตามชุดการสอนทั้งนี้เพื่อที่จะใช้ข้อมูลเพิ่มเติม โดยเป็นข้อมูลที่สัมพันธ์กับเนื้อหาและข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ชุด ภายในคู่มือครูควรจะประกอบไปด้วยการอธิบายวิธีใช้ ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถใช้ชุดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้จะต้องมีคำเฉลยสำหรับแบบทดสอบทุกประเภทที่ใช้ภายในชุดการสอนนี้ รายชื่อของสื่อการสอนที่จำเป็นจะต้องใช้ในการสอน และการบรรยายถึงอุปกรณ์ใด ๆ ที่จำเป็น หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ร่วมกันกับชุดการสอน

ภายในคู่มือของชุดการสอนโดยมากมักจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. คำนำ
2. วัตถุประสงค์
3. พื้นฐานความรู้เดิม
4. เนื้อหา
5. ส่วนประกอบของชุด
6. คำชี้แจงสำหรับครูในการใช้ชุดการสอน
7. สิ่งที่ครูหรือนักเรียนต้องเตรียม
8. บทบาทของครูและนักเรียน
9. การจัดชั้นเรียน
10. แผนการสอน

11. เนื้อหาสาระ
12. แบบฝึกปฏิบัติ
13. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (พร้อมเฉลย)

คุณค่าของชุดการสอน

ลัดดา สุขปรีดี (2523, หน้า 31) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของชุดการสอนว่า

1. ชุดการสอนช่วยลดภาระของผู้สอน เมื่อมีชุดการสอนสำเร็จแล้วครูผู้สอนจะดำเนินการสอนตามคำแนะนำที่มีไว้ให้พร้อม ผู้สอนไม่จำเป็นต้องเสียเวลาทำสื่อการสอนใหม่ทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอน ทดลองและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเนื้อหาตามชุดการสอนกำหนด ทำให้ครูมีประสบการณ์กว้างขวางซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการสอนของครู
2. ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน ครูผู้สอนแต่ละคนย่อมมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกัน ในเรื่องเดียวกัน เด็กอาจได้รับความรู้และได้รายละเอียดต่าง ๆ เป็นคนละแนวไม่เท่ากัน ชุดการสอนมีจุดมุ่งหมายชัดเจนที่เป็นพฤติกรรม มีข้อเสนอแนะกิจกรรมการใช้สื่อการสอน และข้อสอบประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนไว้อย่างพร้อมมูล
3. ชุดการสอนช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนอย่างเชื่อถือได้ เพราะชุดการสอนผลิตขึ้นด้วยวิธีการเข้าสู่ระบบ (System Approach) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชานั้น ๆ นักโสตทัศนศึกษา นักจิตวิทยา ครู ผู้เชี่ยวชาญการวัดผล เรียน ผู้ปกครอง ร่วมกันผลิตชุดการสอนโดยมีการทดลองใช้และปรับปรุงจนกระทั่งแน่ใจว่าได้ผลดีหลายครั้งในสถานการณ์ที่กำหนดไว้ จึงจะนำออกมาใช้ทั่ว ๆ ไปเพื่อให้แน่ใจว่าครูจะได้ใช้ชุดการสอนในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน

ในการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) ได้กล่าวถึงการหาประสิทธิภาพชุดการสอนว่า การหาประสิทธิภาพเป็นการประกันว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล ดังนั้นการกำหนดเกณฑ์จำต้องคำนึงถึงกระบวนการและผลลัพธ์โดยกำหนดตัวเลขเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ย มีค่าเป็น E_1 / E_2 E_1 คือ ค่าประสิทธิภาพของขบวนการ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัด

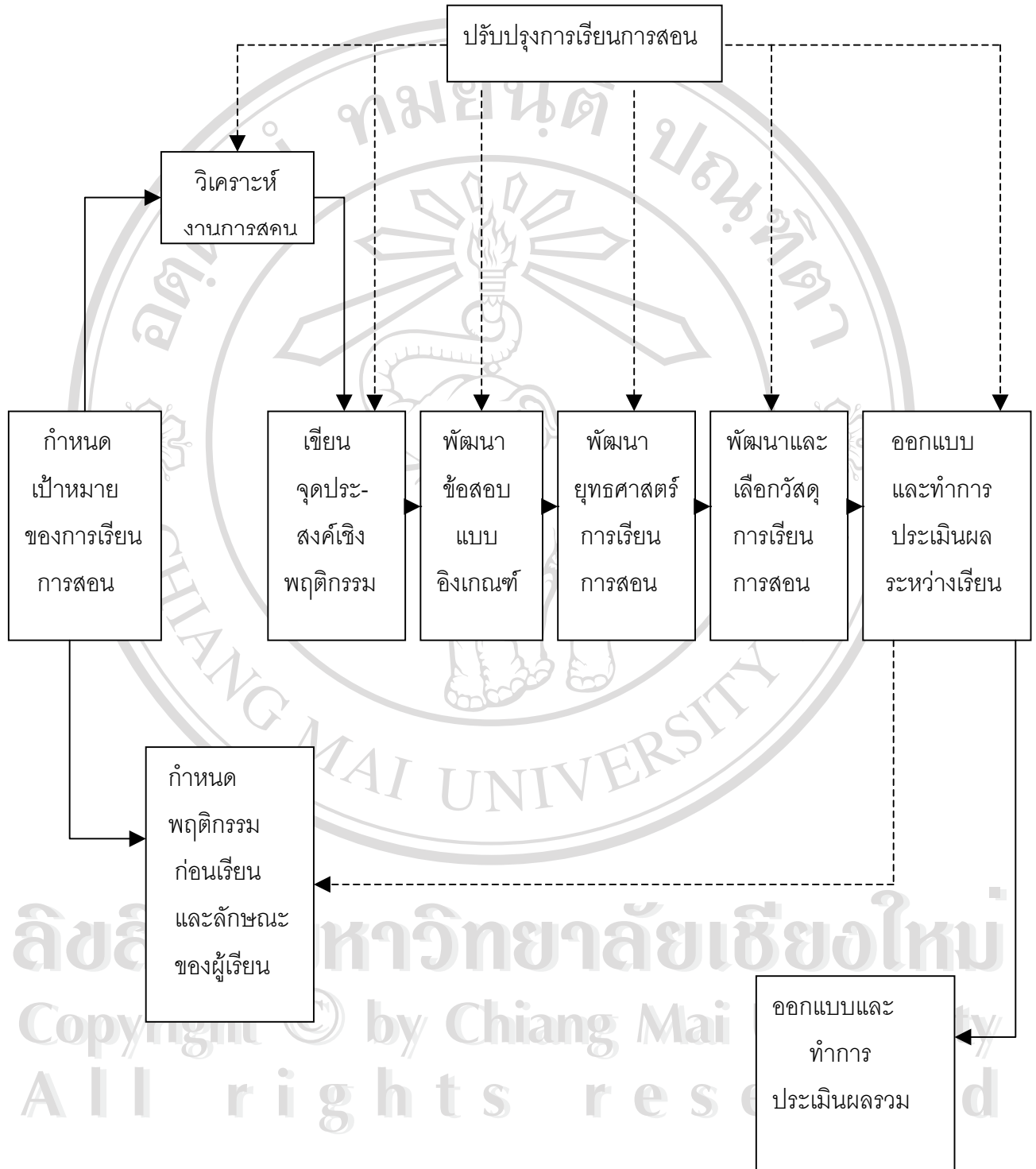
E_2 คือ ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนหลังเรียน) คิดเป็นร้อยละของคะแนนการทดสอบหลังเรียน

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุด นิยมตั้งไว้ 90 / 90 สำหรับเนื้อหาที่เป็นความจำ และไม่ต่ำกว่า 80 / 80 สำหรับเนื้อหาที่เป็นทักษะ เช่น ภาษา เพราะการเปลี่ยนพฤติกรรมคิดตามระยะเวลาไม่สามารถเปลี่ยนและวัดได้ทันทีเมื่อเรียนเสร็จไปแล้ว

การสร้างชุดการสอน

การสร้างชุดการสอนในปัจจุบันได้มีการนำเอาวิธีการทางระบบมาใช้ เช่น ระบบการสอนแผนจุฬา (Chula Plan) ระบบการสอนของเกอร์ลัชและอีลี (Gerlach and Ely) ระบบการสอนของเคมปี (Kemp) สำหรับการสร้างชุดการสอนครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะยึดระบบการสอนของ ดิก และแคร์รี่ (Dick and carey) เพราะระบบนี้เน้นให้มีการวิเคราะห์งานการสอนซึ่งเป็นการแยกแยะพฤติกรรมให้เห็นความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่ต้องการในการสอนแต่ละครั้ง และเน้นการประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อจะได้ทราบข้อบกพร่องขณะที่เรียนด้วยชุดการสอนครั้งนั้น ๆ ซึ่งจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขชุดการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แล้วจึงดูผลรวมอีกครั้งเพื่อผลของทั้งระบบ ซึ่งขั้นตอนในการสร้างชุดการสอนแสดงด้วยแผนภูมิได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนภูมิ 1 แสดงรูปแบบของระบบการเรียนการสอนของดิคส์และแคร์

(ที่มา : กรองกาญจน์ อรุณรัตน์, 2536 หน้า 87)

รูปแบบของระบบการเรียนการสอนที่คิดส์และแครีคิดขึ้นนั้นจะประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมด 10 ขั้นตอน

1. กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน (Identifying and Instructional Goal)

เป้าหมายของการเรียนการสอนคือ ประโยคที่อธิบายสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ภายหลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบแล้ว โดยเป้าหมายดังกล่าวจะต้องบ่งบอกถึงพฤติกรรมสุดท้ายอันเป็นผลของการเรียนภายในหน่วยการเรียนนั้น ๆ เป้าหมายของการเรียนการสอนนั้นอาจจะได้มาจากเป้าหมายทั้งหมดที่ตั้งไว้ จากความต้องการของหลักสูตร จากประสบการณ์ที่ได้รับจากปัญหาการเรียนรู้นักเรียนในชั้นเรียน จากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญ หรือจากความต้องการของผู้เรียนเอง

2. วิเคราะห์การเรียนการสอน (Conducting an Instructional Analysis)

การวิเคราะห์การเรียนการสอนเป็นกระบวนการอันเป็นผลเนื่องมาจากการกำหนดทักษะย่อยที่เหมาะสมที่ผู้เรียนต้องกระทำเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งทักษะย่อยโดยตัวของมันเองแล้วบางทีอาจจะไม่มีความสำคัญในตัวเองและของตัวมันเองในแง่ของผลลัพธ์ของการเรียน แต่ผู้เรียนจะต้องสามารถทำได้ ทั้งนี้เพื่อที่จะก้าวไปเรียนในทักษะที่สูงขึ้น

3. กำหนดพฤติกรรมก่อนการเรียนและลักษณะของผู้เรียน (Identifying Entry Behaviors and Characteristics)

การกำหนดพฤติกรรมก่อนการเรียนและลักษณะของผู้เรียนเป็นการกำหนดความรู้และทักษะพื้นฐานเฉพาะของผู้เรียนทุกคนก่อนที่จะเริ่มการเรียนการสอน โดยไม่ใช่เพียงแต่การจรายการของสิ่งที่ผู้เรียนทราบหรือสามารถทำได้เท่านั้น แต่เป็นการกำหนดลงไปว่าผู้เรียนจะต้องทำอะไรได้บ้างก่อนจะเริ่มการเรียนการสอน รวมไปถึงการวิเคราะห์ลักษณะโดยทั่วไปของผู้เรียนซึ่งอาจจะมีความสำคัญสำหรับการที่จะนำไปพิจารณาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย โดยกระบวนการที่ใช้ในการกำหนดพฤติกรรมก่อนการเรียนนี้จะสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการวิเคราะห์การเรียนการสอน

4. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Writing Performance Objectives)

สำหรับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมจะได้มาจากการวิเคราะห์การเรียนการสอน โดยอย่างน้อยนั้นวัตถุประสงค์เพียงหนึ่งวัตถุประสงค์หรือมากกว่านั้นสามารถที่จะนำมาเขียนสำหรับทักษะแต่ละหน่วยที่กำหนดในการวิเคราะห์การเรียนการสอนด้วย ซึ่งอาจรวมไปถึงทักษะที่กำหนดในลักษณะของพฤติกรรมก่อนการเรียน โดยเหตุผลที่สำคัญมากในการที่จะต้องมียุทธประสงค์

สำหรับพฤติกรรมก่อนการเรียนก็คือ วัตถุประสงค์เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาข้อสอบ ทั้งนี้ข้อสอบควรจะต้องเขียนเพื่อประเมินทักษะอันเป็นพฤติกรรมก่อนการเรียนที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

5.เขียนข้อสอบ (Developing Criterion-Referenced Test Items)

ข้อสอบที่เขียนขึ้นเพื่อใช้วัดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนนั้นเราเรียกว่า ข้อสอบแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Test) ซึ่งข้อสอบแบบอิงเกณฑ์ใช้เพื่อ

1. ทดสอบและประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน
2. เสนอข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของการเรียนการสอน

โดยผลจากข้อสอบแบบอิงเกณฑ์นี้จะช่วยให้ครูผู้สอนได้ทราบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุผลสำเร็จในวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนแต่ละข้อได้ดีเพียงใดและนอกจากนี้ยังชี้ให้ผู้ออกแบบการเรียนการสอนทราบอย่างแน่ชัดว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนใดที่ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปได้ดีด้วยดี และองค์ประกอบใดที่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข

6.พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Developing an Instructional Strategy)

ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง ส่วนประกอบของวัสดุการเรียนการสอนและกระบวนการที่ใช้ร่วมกับวัสดุ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะดึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนออกมา โดยจะประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ 5 ส่วนคือ

6.1 กิจกรรมก่อนการเรียนการสอน

- การจูงใจ
- วัตถุประสงค์
- กิจกรรมก่อนการเรียน

6.2 การนำเสนอเนื้อหา

- ลำดับเนื้อหา
- ขนาดของหน่วยการเรียนการสอน
- การนำเสนอเนื้อหา
- ตัวอย่าง

6.3 การมีส่วนร่วมของผู้เรียน

- การฝึกหัด
- การให้ผลย้อนกลับ

6.4 การทดสอบ

- พฤติกรรมก่อนการเรียนรู้
- การทดสอบก่อนเรียน
- การทดสอบระหว่างเรียน
- การทดสอบหลังเรียน

6.5 กิจกรรมติดตามผล

- การซ่อมเสริม
- การเสริมความรู้

7.พัฒนาและเลือกสื่อการสอน (Developing and Instructional Materials)

ในกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนนั้นสิ่งที่น่าสนใจและน่าท้าทายมากที่สุดก็คือ การเลือกสื่อการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาข้อมูลให้แก่ผู้เรียน ซึ่งในการเลือกสื่อการสอนนั้นมีปัจจัยอยู่หลายปัจจัยด้วยกันที่น่าจะนำมาพิจารณาคือ

1. การเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้
2. ความสะดวกในการใช้สื่อในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ
3. ความสามารถของผู้ออกแบบหรือผู้เชี่ยวชาญในการที่จะผลิตสื่อที่มีรูปแบบเฉพาะ
4. ความยืดหยุ่น ความคงทน และความเหมาะสมของสื่อ
5. ความคุ้มค่าหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนชนิดอื่น

8.ออกแบบและทำการประเมินผลย่อย (Design and Formative Evaluation)

การประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนใช้ในการเก็บข้อมูลทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้อ้างกล่าวไปปรับปรุงการเรียนการสอนของตนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยจุดเน้นของการประเมินผลย่อยนี้ก็คือการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผลเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งมีขั้นตอนหลักอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกันคือ

8.1 การประเมินแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

ในขั้นนี้ผู้ออกแบบการเรียนการสอนจะทำงานร่วมกันกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยอาจจะเป็นผู้เรียนซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรจำนวน 3 คน หรือมากกว่านั้นก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขสื่อการสอน โดยการทดสอบในขั้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแยกแยะ

และจัดข้อผิดพลาดในการเรียนการสอนให้ได้มากที่สุด พร้อมกันนี้ก็ต้องการที่จะได้รับปฏิกิริยาจากผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาด้วย

8.2 การประเมินแบบกลุ่มเล็ก

ในการประเมินแบบกลุ่มเล็กนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการก็คือ 1. เพื่อกำหนดประสิทธิผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการประเมินผลแบบหนึ่งต่อหนึ่งและเพื่อชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ยังคงเป็นปัญหาของการเรียนที่ผู้เรียนอาจจะมีในขณะที่เรียน 2. เพื่อกำหนดว่าผู้เรียนสามารถใช้ชุดการสอนโดยปราศจากการมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนได้

หลังจากที่ทำการประเมินผลแบบหนึ่งต่อหนึ่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็นำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนการสอน และจากนั้นก็นำชุดการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนจำนวน 8 – 20 คน ในการประเมินผลแบบกลุ่มเล็กจำนวนผู้เรียนที่ใช้ในการทดลองนี้ไม่ควรน้อยกว่า 8 คน เพราะมีฉะนั้นแล้วข้อมูลที่ได้ก็จะไม่เป็นตัวแทนของประชากรกลุ่มเป้าหมายและในทางตรงกันข้ามถ้าหากผู้เรียนที่เลือกเกินกว่า 20 คน ก็จะพบว่าเราได้ข้อมูลเกินความต้องการ

8.3 การประเมินผลภาคสนาม

การประเมินผลขั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดูว่าการเปลี่ยนแปลงหลังจากการประเมินผลกลุ่มเล็กมีประสิทธิผลหรือไม่ และการเรียนการสอนสามารถที่จะจัดในสภาพการณ์ที่เตรียมไว้ได้หรือไม่ ในการที่จะตอบคำถามเหล่านี้ได้นั้น สื่อการสอนทุกชนิด รวมทั้งแบบทดสอบและคู่มือครูควรจะได้รับปรับปรุงแก้ไขและพร้อมที่จะนำไปใช้ในการประเมินผลขั้นนี้ ครูผู้สอนจะเป็นผู้นำการเรียนการสอนไปใช้ไม่ใช่ผู้ออกแบบการเรียนการสอน และผู้เรียนที่จะนำมาใช้ในการประเมินผลขั้นนี้มีจำนวน 30 คน และจะต้องเป็นตัวแทนของประชากรกลุ่มเป้าหมายด้วย

9.การปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอน (Revising Instructional Materials)

ในการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนมีสิ่งควรพิจารณาที่เป็นพื้นฐานอยู่ 2 ประการคือ

- 1.การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเนื้อหาสาระหรือเนื้อหาของสื่อการเรียนการสอนที่จะทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนมีความแม่นยำหรือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2.การเปลี่ยนแปลงประเภทที่สองนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการที่ใช้ในการใช้สื่อการสอนของเรา

10.การประเมินผลรวม (Summative Evaluation)

การประเมินผลรวม หรือ Summative Evaluation อาจจะหมายถึงการออกแบบ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการตีความข้อมูล เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนให้โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะดูคุณค่าของการเรียนการสอนนั้น ในการประเมินผลรวม ผู้ประเมินจะต้องมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม ผู้ประเมินจะวิเคราะห์วัสดุเหล่านี้ในแง่ ความครอบคลุมของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และความสัมพันธ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบกับวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ก็จะต้องมีการทดสอบคู่มือครูด้วย โดยผู้ประเมินจะต้องจัดให้ครูผู้สอนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องในกระบวนการออกแบบได้ใช้สื่อการสอนกับนักเรียนที่เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมาย

วิชาภาษาไทย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 8-12) ได้จัดภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ซึ่งมีจุดประสงค์จะให้ เป็นเครื่องมือแก่ผู้เรียน ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และการประกอบอาชีพ การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมีความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน ครูและผู้เรียนควรตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ครูต้องจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนจะต้องเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและช่วยกันอนุรักษ์ภาษาไทยไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

ความมุ่งหวังในการเรียนการสอนภาษาไทย

การเรียนการสอนภาษาไทยมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาสื่อความได้

การใช้ภาษาสื่อความหมายทำให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมดังนี้

1.1 ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา สามารถพูดออกเสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง และใช้คำในการพูดได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา อ่านออกเสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง คล่องแคล่ว และเขียน คำ วลี ประโยค และข้อความ ได้ถูกต้องตามอักขรวิธี

1.2 ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล เน้นการใช้ภาษา ให้เหมาะสมกับบุคคล

เวลา โอกาส และสถานที่ การใช้ภาษาอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ใช้ภาษาระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น พูดกับเพื่อน ใช้ถ้อยคำที่แสดงความเป็นกันเอง พูดกับผู้อาวุโสกว่า ใช้คำพูดที่ขยอและสุภาพ พูดกับพระบรมวงศานุวงศ์ต้องใช้คำราชาศัพท์ เป็นต้น นอกจากจะเน้นการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลแล้ว ยังต้องคำนึงถึงมารยาทและบุคลิกภาพที่ดีในการใช้ภาษา ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 มีความคิดและวิจารณญาณในการใช้ภาษา สามารถใช้ความคิดในการลำดับเหตุการณ์ คิดวิเคราะห์หาหลักการ วิพากษ์ วิจารณ์ และสรุปความ พัฒนาให้ผู้เรียน รู้จักคิด และใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

2. เห็นคุณค่าและความงามของภาษาไทย

มุ่งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนภาษาไทยและช่วยอนุรักษ์ไว้ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมดังนี้

2.1 ตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนภาษาไทย โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเรียนภาษาไทยว่า การมุ่งมั่นเรียนภาษาไทย จนสามารถใช้ภาษาไทยได้ดี มีหลักเกณฑ์นั้น จะช่วยพัฒนาตัวเองหลายด้าน นับตั้งแต่ช่วยให้มีประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ดี เป็นเครื่องมือให้การเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ และการใช้ภาษาไทยได้ดี จะช่วยสร้างบุคลิกภาพ ตลอดจนเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้หลาย ๆ อย่าง

2.2 เห็นความงามของภาษาไทย โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสบทร้อยแก้ว และร้อยกรองที่มีคุณค่า มีความไพเราะ อ่านแล้วเกิดภาพพจน์ มีความอิมใจ สุขใจ เพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชอบและความชื่นชมในการเรียนภาษาไทย รักภาษาไทย ห่วงแหนและอนุรักษ์ภาษาไทยให้คงอยู่ตลอดไป

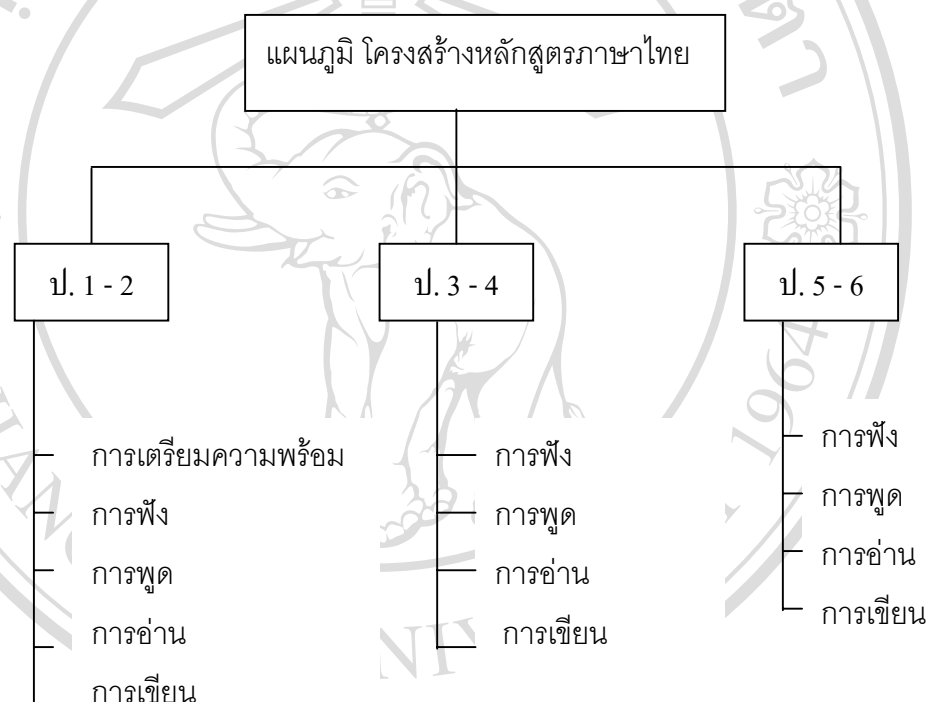
2.3 มีความภูมิใจในการใช้ภาษาไทย โดยเน้นให้ผู้เรียนชื่นชมและยกย่องผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง ภูมิใจในภาษาไทย และพยายามพัฒนาการใช้ภาษาของตน

3. มินิสัญญารักการอ่าน

ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านคล่อง เขียนคล่อง มินิสัญญที่ดีในการอ่าน อ่านหนังสือได้หลายประเภท และอ่านได้เป็นจำนวนมาก มินิสัญญรักการอ่าน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างนิสัยในการแสวงหาความรู้ ผู้เรียนที่มีนิสัยรักการอ่านจะมีความรู้และความคิดกว้างไกล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

หลักสูตรภาษาไทยได้กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและกิจกรรมตามทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้ให้เห็นเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละทักษะอย่างชัดเจน ส่วนในการสอนภาษานั้นควรสอนทั้ง 4 ทักษะ ให้สัมพันธ์กัน ดังนั้น การทำแผนการสอนเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียนจึงต้องให้นักเรียนฝึกทักษะทั้ง 4 อย่างผสมผสานสัมพันธ์ต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กัน

แผนภูมิ 2 แสดงโครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

จากโครงสร้างหลักสูตรภาษาไทยมีเนื้อหาและกิจกรรมบางเรื่องที่ควรทราบมีดังนี้

1. มารยาทในการฟัง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ฝึกให้มีมารยาทในการฟังและปฏิบัติได้ถูกต้องตามมารยาทของสังคม เน้นให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นในการมีมารยาทในการฟังและฝึกการฟังอย่างตั้งใจ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 เน้นการฝึกมารยาทการฟังในโอกาสต่าง ๆ โดยเสนอรูปแบบที่ถูกต้อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ฝึกซ้ำในชั้นปีที่ 1 - 4 และฝึกจนสามารถแสดงออกเป็นนิสัยส่วนตัว

2. มารยาทในการพูด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้เน้นประโยชน์และความจำเป็นของการมีมารยาทในการพูด ซึ่งเป็นมารยาทของสังคม และช่วยให้การติดต่อกับคนอื่นเกิดผลดี เน้นการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ การใช้คำพูดที่เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล และส่งเสริมการพูดความจริง ฝึกการรู้จักรอโอกาสที่จะพูด การตั้งคำถามและการตอบคำถาม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ฝึกเข้าในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 และเพิ่มการฝึกบุคลิกภาพในการพูดคือ ท่าทางประกอบการพูด ฝึกการใช้เสียงและถ้อยคำการพูดในลักษณะต่าง ๆ การขึ้นต้นและลงท้ายในการพูด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ฝึกเข้าในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เน้นข้อปฏิบัติการพูดในโอกาสต่าง ๆ การส่งเสริมบุคลิกภาพการพูดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่ บุคลิกที่ดีในการพูดและความมั่นใจในการพูด

3. การอภิปราย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ฝึกอภิปรายทั้งชั้นและอภิปรายกลุ่มย่อย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ฝึกอภิปรายทั้งชั้น อภิปรายกลุ่มย่อยและอภิปรายเป็นคณะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ฝึกอภิปรายกลุ่มย่อยและอภิปรายเป็นคณะ

4. ร่วมดำเนินการใช้ทักษะการพูด หมายถึง ให้สามารถจัดการได้และพูดประเภท นั้น ๆ ได้ เช่น การได้วาที สามารถร่วมมือจัดให้มีการได้วาทีได้ถูกต้องตามแบบและพูดได้วาทีได้เป็นต้น

5. ข้อปฏิบัติในการอ่าน การใช้ และการเก็บรักษาหนังสือ ฝึกการวางท่าทางในการอ่านหนังสือที่ถูกต้อง การจับหนังสือ เปิด-ปิดหนังสือและการพลิกหนังสือที่ถูกต้อง ให้รู้จักส่วนประกอบของหนังสือ ฝึกการใช้สารบัญ เพื่อค้นหาเรื่องที่อ่านได้รวดเร็ว เน้นการใช้และการเก็บรักษาหนังสือและการซ่อมหนังสือ

6. การใช้ห้องสมุด ฝึกมารยาทในการใช้ห้องสมุด การจัดหนังสือ และการรู้จักเลขหมู่หนังสือ และฝึกให้รู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีในห้องสมุด

7. ข้อปฏิบัติในการเขียน ฝึกวางท่าในการนั่งเขียนและการจับดินสอให้ถูกต้อง ฝึกการวางสมุด วางมือ และเคลื่อนไหวมือในการเขียนได้ถูกต้อง เน้นการปฏิบัติและแก้ไขข้อบกพร่องอยู่เสมอเมื่อปฏิบัติผิด

8. หลักเกณฑ์ในการเขียน ฝึกวิธีเขียนพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ให้ถูกต้อง การวางตำแหน่งตัวอักษรให้ถูกที่ การเว้นช่องไฟให้พองาม และการรักษาระดับบรรทัดในการเขียน ฝึกเขียนตัวหนังสือไทยให้มีหัว หัวไม่บอด ตัวอักษรให้โตเสมอกัน การเขียนเน้นลายมือที่อ่านง่าย เป็นระเบียบและสวยงาม ให้ฝึกปฏิบัติและทวนซ้ำการเขียนให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์จนเป็นนิสัย

9. นิสัยการเขียนที่ดี ปลูกฝังนิสัยการเขียนที่ดีโดยให้เขียนในที่ที่เหมาะสม ไม่ขีดเขียนตามฝาผนัง โต๊ะ ม้านั่ง การเขียนในสมุดแบบฝึกหัด ฝึกเขียนให้อ่านง่าย สะอาด รู้จักขีดเส้นคั่นหน้า ทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อยและรวดเร็ว

10. การคัดลายมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เน้นการคัดตัวบรรจงเต็มบรรทัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เน้นการคัดตัวบรรจงครึ่งบรรทัดและตัวหวัดแกมบรรจงและชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เน้นการคัดตัวหวัดแกมบรรจง

11. การประสมอักษร ฝึกการเขียนประสมอักษรด้วยพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ตามมาตราตัวสะกดต่าง ๆ และสามารถแยกคำตามลักษณะการประสมอักษรได้ การประสมอักษรเริ่มจากการนำพยัญชนะและสระมาประสมเป็นคำไม่มีตัวสะกด การนำพยัญชนะสระ และวรรณยุกต์มาประสมเป็นคำไม่มีตัวสะกด การนำพยัญชนะและสระมาประสมเป็นคำมีตัวสะกดตามมาตราตัวสะกดต่าง ๆ การนำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์มาประสมเป็นคำ มีตัวสะกดตามมาตราตัวสะกดต่าง ๆ การเขียนคำที่ไม่ตรงตามมาตราตัวสะกดและคำที่มีกรันต์

12. การเขียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เช่น การจดบันทึกความรู้หรือเรื่องราวต่าง ๆ การทำบัญชีคำหรือสมุดคำศัพท์ประจำชั้นหรือส่วนตัวไว้ใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียน การทำบัญชีคำเปรียบเทียบกับพื้นฐานที่ใช้ในการเขียนกับคำภาษาอื่น เพื่อช่วยเพิ่มพูนทักษะและความเข้าใจในการอ่าน ฯลฯ

13. การใช้พจนานุกรม ฝึกวิธีใช้พจนานุกรมให้ถูกต้องและรวดเร็ว และฝึกนิสัยการใช้พจนานุกรมเป็นประจำในการตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนและการอ่านคำ ความหมายและการใช้คำ

14. หลักเกณฑ์ทางภาษา ในระดับประถมศึกษา การสอนหลักเกณฑ์ทางภาษาจะไม่สอนโดยตรงแต่จะสอนสอดแทรกในลักษณะของการใช้ภาษา ฝึกการใช้ภาษาจนผู้เรียนสามารถจับหลักเกณฑ์ทางภาษาได้ การเรียกชื่อชนิดของคำ จะเรียกโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และในชั้นสูงขึ้นจึงจะให้ผู้เรียนเรียกตามชื่อที่ใช้จริง เช่น คำนามเรียกคำชื่อ คำสรรพนามเรียกคำแทนชื่อ คำบุพบทเรียกคำต่อ คำสันธานเรียกคำเชื่อม เป็นต้น

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์ (2526, หน้า 70) ได้กล่าวโดยสรุปว่า ชาวเขาส่วนใหญ่นิยมตั้งบ้านเรือนบริเวณที่มีความสูงตั้งแต่ 4,000 ฟุตขึ้นไป และนิยมตั้งหมู่บ้านใกล้กับต้นน้ำลำธาร สำหรับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าใหญ่ที่สุด อาศัยอยู่ตามหุบเขาหรือที่ราบเชิงเขาซึ่งสูงกว่าระดับน้ำ 2,000 ฟุตลงมา ลักษณะพิเศษประการหนึ่งในการตั้งถิ่นฐานของชาวเขาก็คือ ชาวเขาเกือบทุกเผ่ายกเว้นกะเหรี่ยงนิยมอพยพโยกย้ายบ้านเรือนอยู่เสมอ ไม่ต้องบ้านเรือนอยู่ ณ ที่ใดเป็น

เวลานาน มีการอพยพจากท้องที่หนึ่งไปยังอีกท้องที่หนึ่งภายในประเทศ และอพยพเข้าออกทางพรมแดนระหว่างไทยกับพม่าและลาว อย่างไรก็ตามในหมู่บ้านชาวเขาเป็นจำนวนมาก ทำให้การอพยพโยกย้ายเพื่อหาที่ทำกินใหม่ได้ลดน้อยลง

ปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขา

สมยศ เม่นแย้ม (2541, หน้า 102-103) กล่าวว่า แม้ว่าเราจะได้เข้าไปจัดการศึกษาแก่ชาวเขามาแล้วอย่างจริงจังเป็นกรณีพิเศษมากกว่า 30 ปี แล้วก็ตาม ปัญหาบนที่สูงก็มิได้คลี่คลายไปในทางที่พึงประสงค์แต่อย่างใด การให้บริการด้านการศึกษาของชาวไทยภูเขาในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่และครอบคลุมพื้นที่และที่ดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบันก็ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. การคมนาคมติดต่อไม่สะดวก
2. ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยโรคภัยไข้เจ็บ
3. ปัญหาเรื่องขาดความรู้หรือไม่ทันต่อเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน
4. ปัญหาเรื่องการอพยพย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัย
5. ปัญหาเรื่องการใช้ภาษาและความไม่เข้าใจภาษาในการเรียนการสอนของนักเรียนและครู
6. ชาวเขาไม่เห็นความสำคัญหรือคุณค่าของการศึกษาโดยเฉพาะสตรี อันเนื่องมาจากสังคมจารีต ประเพณี
7. การให้บริการด้านการศึกษายังไม่ทั่วถึง ไม่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ และไม่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ เช่น การรับเด็กเข้าเรียน การลงทะเบียนหรือการออกหลักฐานการศึกษา เป็นต้น
8. ปัญหาเรื่องหลักสูตรที่ใช้อยู่ปัจจุบันไม่เหมาะสมกับชาวเขา
9. ปัญหาการขาดเรียนเนื่องจากการปิด-เปิด ไม่เหมาะสมกับอาชีพในท้องถิ่น การอพยพโยกย้าย การคมนาคมและฤดูกาล
10. ปัญหาเรื่องการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนไม่ทั่วถึง ทำให้เด็กขาดโอกาสจะเข้าเรียนหนังสือ
11. ขาดการบำรุงขวัญในการปฏิบัติงานของครู เช่น การตรวจเยี่ยม การพิจารณาความดีความชอบ และเรื่องอุปโภค บริโภคและที่พัก เป็นต้น
12. ขาดอาคารประกอบ บ้านพักครู สื่อการเรียน โต๊ะ ม้านั่ง
13. ขาดการสำรวจหาข้อมูล หรือวางแผนโครงการในการพัฒนาการศึกษาของชาวไทยภูเขา
14. ขาดการอบรม ปฐมนิเทศและติดตามผลสำหรับครูที่ไปสอนบนภูเขาในหลาย ๆ ด้าน

15.ขาดแคลนอัตรากำลังครูเนื่องจากขอย้ายลงที่ราบโดยสอนอยู่เพียง 1-2 ปีและหาผู้ที่จะขึ้นไปบรรจุยาก

16. ขาดการประสานงานระหว่างงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ (สมยศ เม่นแย้ม,2541) จะเห็นว่าการจัดการประถมศึกษาเพื่อชาวเขา ยังประสบปัญหาทั้งด้านครู นักเรียนและผู้ปกครองชาวเขาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดประสบการณ์ให้เด็กชาวเขาโดยใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางนั้นไม่เหมาะสมกับสภาพชาวเขา เนื้อหาในหลักสูตรบางเรื่องไม่เหมาะสมที่จะนำมาสอน เพราะไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและไม่มีประโยชน์ที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ นักวิชาการจากหลายหน่วยงาน จึงให้ข้อเสนอแนะในการจัดการประถมศึกษาเพื่อชาวเขาไว้หลายแนวคิด เช่น

สมพงษ์ พลະสุรย์ (อ้างใน สมยศ เม่นแย้ม,2541) ผู้แทนกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเสนอว่า แนวทางในการจัดการหลักสูตรชาวเขาอาจจะทำได้ 3 ทางโดย

1. เขียนเป็นหลักสูตรขึ้นใหม่และขออนุมัติใช้จากกระทรวงศึกษาธิการ
2. ใช้หลักสูตร ศสช.ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (โดยนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม) หลักสูตรประถมศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา พุทธศักราช 2524
3. ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) แต่ปรับปรุงเรื่องสื่อการเรียน ฯลฯ ถ้าจะทำหลักสูตรใหม่ต้องคำนึงถึงนโยบายระดับชาติ หลักสูตรแม่บท ต้องทำคู่มือครู แผนการสอน เอกสารประกอบหลักสูตรให้ครบและต้องอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรด้วย

สมยศ เม่นแย้ม (2541 ;หน้า 104) กล่าวว่าถ้าจะใช้หลักสูตรของ ศสช. ต้องพิจารณาความเหมาะสมของจุดหมายโครงสร้างเนื้อหา เวลาเรียนต่าง ๆ หากเห็นว่ายังไม่เหมาะสมอาจต้องปรับปรุงบ้างแล้วขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการและอบรมครู

ถ้าจะใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ต้องพิจารณาสื่อการเรียนว่าเหมาะสมเพียงใด อาจจัดทำใหม่หรือปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมกับชาวเขาแล้วอบรมครู

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยให้กับชาวเขา

การสอนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ นั้น จะต้องคำนึงถึงเรื่องการใช้เทคนิคทางด้านภาษาที่จะเป็นกุญแจไปสู่การเรียนรู้ด้านวิชาต่าง ๆ ถ้าหากภาษาไม่ดีจะเป็นปัญหาการเรียนวิชาอื่น ฉะนั้นจึงควรเน้นเทคนิคทางด้านภาษาดังนี้

1. ภาษาพูด จะต้องพูดภาษาไทยกลางกับเด็กตลอดเวลาที่พบ และขณะที่เรียนในห้องเรียน ไม่ควรคำนึงถึงความเข้าใจของผู้ฟัง ขณะพูดควรใช้ท่าทางประกอบด้วย เพื่อความเข้าใจ ความหมายที่เราพูดและที่เราต้องการ
2. เด็กเข้าเรียนใหม่ ๆ ภาษาไทยยังไม่รู้ ควรให้นักเรียนที่เลี้ยงที่รู้ภาษาไทยแล้วเพื่อแปลความหมายให้สักกระยะหนึ่งก่อน
3. ควรใช้รูปภาพประกอบในการสอนคำ และมีคำภาษาถิ่นประกอบด้วยและใช้บ่อย ๆ
4. ถ้าเด็กพอพูดกันรู้แล้ว ให้ใช้ภาพประกอบความหมายเพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น
5. เวลาเรียนของชั้นเด็กเล็กหรือ ป.1 ไม่ต้องคำนึงถึงเวลาที่กำหนดไว้ ให้คำนึงถึงเนื้อหาวิชา ที่สอนเป็นหลัก
6. ถ้าเด็กมีปัญหาเรื่องความพร้อมของร่างกายและครอบครัว ครูให้ความใกล้ชิดให้มาก
7. ต้องสอนจากสิ่งที่ใกล้ตัวเขาก่อน แล้วจึงขยายออกไป เช่น หู ตา พ่อ แม่ พี่ น้อง
8. ครูที่จะไปทำการสอนต้องรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีของเผ่า ตามสมควรเพราะ บางเผ่าพ่อแม่ของเด็กไม่ยอมให้เด็กพบปะพูดคุยกับบุคคลภายนอก
9. ใช้บทเพลงสั้น ๆ ประกอบการสอน ถ้าเป็นไปได้ควรใช้ภาพประกอบด้วย
10. ปรัชญาครู หรือผู้รู้ที่เป็นชาวเขาเผ่า นั้น ๆ เมื่อมีปัญหา (สมยศ เม่นแย้ม . 2541 : หน้า 154)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมศักดิ์ ตาไชย (2531) ได้วิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียนเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตกซ้ำชั้น ตลอดจนศึกษาปัจจัยและ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตกซ้ำชั้นของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ นักเรียนมีปัญหาในการใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมายและการขาดเรียนของนักเรียนซึ่งนักเรียนชาวเขาจะขาดเรียนบ่อยมาก ในประเด็นที่เกี่ยวกับ นักเรียนมีปัญหาในการใช้ภาษาไทยสื่อความหมายนั้น พบมากในเด็กที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น ป.1 – 2 เนื่องจากนักเรียนเคยชินกับการพูดภาษาถิ่นของตนในชีวิตประจำวัน ในระยะแรกเมื่อเริ่ม เข้าเรียนจึงไม่สามารถใช้ ภาษาไทยสื่อความหมายกับครูผู้สอนได้ ทำให้มีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาก

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชาวเขามีฐานะยากจน

มีความเป็นอยู่ที่อดัดขาดแคลน จึงไม่สามารถสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียน ตลอดจนไม่สามารถจะดูแลการเรียนของบุตรหลานได้เนื่องจากมีภาระในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ประกอบกับผู้ปกครองนักเรียนไม่ได้รับการศึกษา ไม่สนใจการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูด อ่าน หรือเขียนภาษาไทยได้ ในบางครั้งเด็กมีปัญหาในการเรียน ผู้ปกครองจึงไม่สามารถให้คำแนะนำได้

3. ปัจจัยเกี่ยวกับครูและโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชาวเขาส่วนใหญ่ มีครูไม่ครบชั้นเรียน และหลักสูตรประถมศึกษาที่ใช้ในโรงเรียนชาวเขาในปัจจุบันนี้ยังไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวเขา เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของตนเอง ไม่สามารถ ที่จะนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ไม่สนใจเรียน ไม่เห็นความสำคัญของการมาเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภออมก๋อย (2534) ได้ทำการวิจัยการใช้แบบทดสอบการเขียนคำที่มีพยัญชนะ น ง ค ม ก บ ย ว เป็นตัวสะกดสำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออมก๋อย เพื่อเปรียบเทียบความยากง่ายในการเขียนคำที่มีพยัญชนะ น ง ค ม ก บ ย ว เป็นตัวสะกด ปรากฏว่าตัวสะกดที่มีความง่ายไปหายากเรียงตามลำดับคือคำที่มี ย ว ก ด น ก ม บ เป็นตัวสะกด

ศิริพร สด่าปัน.(2535,หน้า 83 - 84). ได้สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นเด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนด้วยชุดการสอนที่สร้างขึ้นและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อชุดการสอนที่สร้างขึ้น ปรากฏว่า ชุดการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นเด็กเล็กมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ พฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนพบว่า

1. ก่อนสอน นักเรียนสนใจสื่อการสอนที่ครูเตรียมมาโดยนักเรียนจะเข้ามาถามถึงสื่อ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจะให้เรียนหรือให้ทำ นักเรียนจะสนใจกระตือรือร้นช่วยครูเตรียมสถานที่หยิบของ หรืออาสาสมัครหาสิ่งของมาให้

2. ขณะสอน นักเรียนกล้าแสดงออก สนใจ ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมที่ครูจัด ให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน บางกิจกรรมนักเรียนจะแย่งกันปฏิบัติ นักเรียนสนุกสนานในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น แย่งกันออกมาเล่นเกม หรือแสดงท่าทางประกอบการร้องเพลงอย่างเต็มที่ ไม่อาย เป็นต้น บางครั้งนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเช่น นักเรียนเป็นผู้ตัดสินการตอบคำถามของเพื่อนช่วยครูว่าถูกหรือผิดและแก้ไขอย่างไรจึงจะถูกต้อง

3. หลังสอน จากการสอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าชุดการสอนชุดนี้มีของให้เล่น มีรูปภาพให้ดูมากดี นักเรียนได้ร้องเพลง ได้เล่นเกม ได้วาดรูป เมื่อถามเกี่ยวกับแบบฝึกหัด นักเรียนตอบว่าเป็นรูปการ์ตูน ไม่ยาก อยากทำทุกวัน นักเรียนชมว่าครูที่สอนเป็นครูใจดี หลังการเรียนการสอนด้วยชุดการสอนนี้ ได้มีการศึกษาความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนพบว่านักเรียนมีผลการเรียนสูงขึ้น

4. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อชุดการสอนนี้ พบว่าครูเห็นว่าชุดการสอนนี้น่าสนใจ มีความเหมาะสมทั้งเนื้อหา สื่อ และกิจกรรม ครูนำไปใช้ได้ง่ายและสะดวก

ทิพวรรณ นามแก้ว (2535) ได้ทำการวิจัยการใช้แบบเสริมทักษะการเขียนคำที่มีพยัญชนะ น ง ค ม ก บ เป็นตัวสะกดสำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการฝึกและเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกที่สร้างขึ้นปรากฏว่าแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำที่มีพยัญชนะ น ง ค ม ก บ เป็นตัวสะกดทำให้คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนแตกต่างกัน แสดงว่าแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถในการเขียนคำ

วัชร สุวรรณพันธุ์ (2537) ได้ทำการศึกษาผลการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการพูดภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อำเภอสี จังหวัดลำพูน พบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการพูดออกเสียงภาษาไทย พฤติกรรมการพูดนอกเวลาฝึกและความคิดเห็นรวมทั้งความรู้สึกลึกต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกนั้นอยู่ในเกณฑ์สูง

บุรชา ชูดวง (2537) ได้ศึกษาวิจัย ผลการใช้ชุดการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางภาษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เตรียมความพร้อมด้วยชุดการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางภาษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่เตรียมความพร้อมด้วยวิธีปกติ

ลักกระ หนันชัย (2540) ได้ทำการศึกษาเชิงทดลองในการสร้างชุดฝึกความพร้อมการอ่านภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อศึกษาพฤติกรรมและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาไทย พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนด้วยชุดฝึกความ

พร้อมนี้ นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจ และนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทั้งกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมรายบุคคลเป็นอย่างดี หลังจากที่ได้ใช้ชุดฝึกนี้แล้ว พบว่า นักเรียนชาวเขาในชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวนมากกว่าร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงขึ้น โดยสามารถทำแบบประเมินความพร้อมหลังฝึกในเรื่องการจำแนกความแตกต่างของเสียง การจำแนกความแตกต่างของภาพ การอ่านภาพโดยการเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา การจำแนกความแตกต่างของตัวอักษร การบอกรหัสตัวอักษรหรือการรู้จักตัวอักษร การอ่านคำศัพท์และการรู้ความหมายของคำ และการอ่านออกเสียงตามต้นแบบ

จากเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย การศึกษาของชาวเขาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่นำมาสู่การสร้างชุดการสอนเป็นหลักประกันถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดการสอนว่าจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะสร้างชุดการสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved